

NOTES BREUS

SOBRE ALGUNOS *POLYGONUM* DE MALLORCA

La preparación del género *Polygonum* para Flora Iberica, llevada a cabo por uno de nosotros (L. V.) permitió actualizar los conocimientos de estas poligonáceas para la flora balear. Particularmente, el estudio del herbario SENNEN [BC - SENNEN] nos llevó a la descripción del *P. romanum* subsp. *balearicum* Raffaelli & Villar (Collect. Bot. [Barcelona] 17(1):50, 1987) taxon endémico de Mallorca.

Aunque ya adelantamos algún comentario en otra nota taxonómica y corológica (VILLAR in Anales Jard. Bot. Madrid 44: 180-186, 1987), la revisión del material recolectado por dos de nosotros (J. O. y L. G.) nos lleva a comentar alguna novedad en esta nota breve.

***P. equisetiforme* Sm.**

Planta nueva para Mallorca.

Debemos reivindicarla definitivamente como planta balear, sobre la base de un pliego recolectado por J. Orell en Mallorca el día 17 de setiembre de 1947 cuya etiqueta raza: «Campos. Via tren. Can Pastilla (Palma)». En estas muestras, conservadas en el Herbario J. Orell y en JACA, se aprecia perfectamente su carácter de planta perenne y se ven varios tallos con hojas y numerosas florés.

Por lo que sabemos, la planta no se cita en ninguna flora ni catálogo del archipiélago, pero debe buscarse en otras localidades como Sóller, de donde vimos materiales dudosos colectados por Palau Ferrer en 1954 (BCF 5851 y MA 162966).

Tal como se ve en el «Atlas Florae Europaeae», esta especie es frecuente en Portugal, litoral mediterráneo español y Valle del Ebro.

***P. romanum* Jacq. subsp. *balearicum* Raffaelli & Villar in Collect. Bot. (Barcelona) 17(1): 50 (1987)**

La descripción de este taxon se hizo gracias a las abundantes recolecciones de F. Bianor a principios de siglo en el Pont d'Inca, junto a Palma, conservadas en el Herbario SENNEN, sin que existiera ninguna muestra reciente.

Algunos de nosotros (J. O., L. V.) lo buscaron sin éxito (primavera, verano y otoño de 1987) en dicha localidad, hoy absorbida por la ciudad de Palma. Sin embargo, J. L. Gradaille tuvo la fortuna de hallar una población el día 24 de setiembre de 1987 en el centro de la isla, concretamente en «Sa Cementera» (Sineu).

Estos materiales se conservan igualmente en el Herbario J. Orell y en JACA, apreciándose en ellos con toda claridad una cepa leñosa, unos tallos rastreros retorcidos, leñosos y perennes y luego muchos tallos anuales herbáceos, provistos de hojas linear-lanceoladas, muy estrechas, así como flores y frutos laxamente dispuestos.

Bajo el epíteto sinónimo *P. flagellare* Spreng. se conocían citas de Sóller y Andratx (BARCELÓ) o de «Na Verra» (Artá, GARCÍAS), todas ellas antiguas y transcritas por DUVIGNEAUD y BONAFÉ.

Este hallazgo confirma que muestra subespecie endémica, por rara que sea, no se ha extinguido y debemos buscarla en otros puntos de Mallorca.

***P. arenastrum* Boreau**

Pequeña especie del *P. gr. aviculare* L., claramente separable por su porte rastrero, hojas todas iguales y pequeñas, núcula ventruda y exerta, así como segmentos del perigonio de longitud igual o menor que la parte soldada. Es la forma propia de lugares pisoteados, empedrados, arenas de playa, etc.

Disponemos de materiales recientes de Mallorca (Palma, Sóller, Sineu, etc.) debidos a J. Orell y hemos visto un pliego de Menorca (Maó) debido a FONT QUER. Debe hallarse muy extendido, toda vez que en las floras no figura ni tan sólo como var. *depressum* Meissner de la especie linneana, que es su sinónimo más conocido.

No obstante, con las muestras estudiadas hasta ahora, no podemos confirmar la duda de BONAFÉ (Flora Mallorca 2: 79, 1978) relativa a la presencia del *P. rurivagum* Jordan en Mallorca; todos los pliegos dudosos, por sus hojas más estrechas, tenían las piezas del perigonio nerviadas, carácter del *P. aviculare* L.; muchas veces se trata de formas de otoño de esta última especie, que se apartan de las normales.

***P. salicifolium* Brouss. ex Willd**

Esta especie, de lugares húmedos y orillas de corrientes, resulta rara en Mallorca y en Menorca. A las escasas localidades recogidas por BONAFÉ (l. c.: 78) podemos añadir un pliego de Ciutadella (JACA 24051, leg. *P. Montserrat*) y varios de «L'Horta» de Sóller y su puerto, recolectados por J. Orell en 1987 y 1988 (Herbario J. Orell y Jaca).

Nota: Agradecemos a M. Raffaelli, de Florencia, su amabilidad al comprobar nuestras determinaciones.

JERONI ORELL. Victòria, 17. 07100 Sóller (Balears), JOSÉ LUIS GRADAILLE. Museu Balear de Ciències Naturals. Apt. 55. Sóller (Balears) & LUIS VILLAR. Instituto Pirenaico de Ecología. Apartado 64. 22700 Jaca (Huesca).

DADES ECOLÒGIQUES I COROLÒGIQUES DEL GÈNERE *FUMARIA* AL PAÍS VALENCIÀ

Amb aquesta nota obrim una sèrie encaminada a completar les dades corològiques i ecològiques, que fins avui disposem, sobre plantes valencianes.

El material del que es fa referència entre parèntesi, darrere les localitats referides al text, es troba dipositat a l'Herbari VAB de la Universitat de València.

La relació de tàxons que tot seguit presenten, completa les dades corològiques donades per SOLER (*Lagascalia* 11: 141-228, 1983). BOLÒS & VIGO (*Flora Països Catalans* 1: 710-719, 1984), LIDÉN (In: CASTROVIEJO & al. (Eds.) *Flora Iber.* 1: 447-467, 1986), i MATEO & FIGUEROLA (*Flora Analítica Provincia Valencia*: 228-229, 1987). D'altra banda, les anotacions sobre

l'ecologia de cadascun d'aquests tàxons són fetes a partir de les observacions obtingudes a les localitats que s'anomenen.

***Fumaria densiflora* DC.**

Aquesta espècie havia estat citada des d'antic a la localitat castellonenca de Sogorb (l'Alt Palància) per PAU (Not. Bot. Fl. Española 5: 9, 1893). SOLER (op. cit.: 164-165, 1983) omet aquest punt; però BOLÒS & VIGO (op. cit.: 717, 1984) la indiquen de les terres de l'Alt Palància. LIDÉN (op. cit.: 464, 1986) en la seua revisió del gènere no ho recull d'aquesta manera, degut probablement a que suposa erròniament, com ja van fer abans altres autors, que Sogorb queda inclosa a la comarca valenciana del Camp de Túria. És per això, que a *Flora Iberica* deu afegir-s'hi a la relació de territoris on n'és present, les sigles Cs.

Al País Valencià, era coneguda de diverses comarques (BORJA, Anales Jard. Bot. Madrid 9: 389, 1949; RIGUAL, Flora Vegetac. Provincia Alicante: 279, 1972), car que la seua distribució a aquest territori sembla bastant incompleta. L'hem trobada a Marines Nou (el Camp de Túria; VAB 86/1529), Aras de Alpuente (els Serrans; VAB 81/365) i Venta del Moro (la Plana de Requena-Utiel; VAB 84/1425), entre d'altres, on forma part de diverses comunitats arvenses.

***Fumaria gaillardotii* Boiss. subsp. *major* (Maire) O. Bolòs & Vigo**

(= *F. barnolae* Sennen & Pau, pro hybr.)

Atenent a les dades bibliogràfiques existents, als Països Catalans, aquest taxon presenta una àrea de distribució únicament catalana i balear. Al País Valencià, on no havia estat pas vista, es troba representada, al menys, a la localitat castellonenca de Vinarós (el Baix Maestrat; VAB 81/364) i a les valencianes de Lliria (el Camp de Túria; VAB 87/0571) i El Saler (l'Horta; VAB 83/717). Pel que fa a les característiques ecològiques dels indrets on ha estat localitzada, es presenta constantment en comunitats de tendència nitròfila de les aliances *Hordeion leporini* i *Chenopodion muralis*.

***Fumaria muralis* Sonder**

Al País Valencià, solament tenim per certa l'existència d'aquesta espècie a la localitat valenciana de Dos Aguas (la Foia de Bunyol; VAB 84/1480), on l'hem recollida als herbassars dels tarongerars.

La referència de PAU (Not. Bot. Fl. Española 2: 15, 1888), que cita la *F. media* Loisel a l'Alt Palància, no deu ésser atribuïda a *F. muralis* Sonder, la qual no ha tornat a ésser vista enllà; d'altra banda, pot pensar-se que hi corresponga a *F. bastardii* Boreau, tàxon força estés per gairebé tota la terra baixa del País Valencià. Les citacions de RIGUAL (loc. cit., 1972) a Benacantil (l'Alacantí) i de BORJA (loc. cit., 1949) a Corbera (la Ribera Baixa), no han pogut ésser comprovades; però, tant SOLER (op. cit.: 212, 1983) com LIDÉN (op. cit.: 459, 1986) les ometen o les posen en dubte.

***Fumaria petteri* Reichenb. subsp. *calcarata* (Cadevall) Lidén & Soler**

Aquest tàxon va ésser vist per primer cop al País Valencià per Pau i Reverchon (SOLER, op. cit.: 224, 1983); que varen trobar-lo a Sogorb (l'Alt Palància). LIDÉN (op. cit.: 461, 1986), igual que en el cas de *F. densiflora* abans esmentat, no inclou les sigles Cs en la relació de territoris on ha estat citada. D'altra banda, fa poc temps ha estat indicada de les comarques valencianes (MATEO & al., Anales Jard. Bot. Madrid 44: 155, 1987), d'on no era pas coneguda. Així, a *Flora Iberica* deu conservar-se la inicial V per a aquesta última referència i afegir-hi les sigles Cs per a la localitat clàssica castellonenca.

***Fumaria officinalis* L. subsp. *wirtgenii* (Koch) Arcangeli**

De l'existència d'aquest tàxon, solament tenim referència certa a la comarca valenciana de

l'Horta (CARRETERO, Folia Bot. Misc. 15: 16, 1986). Sembla que no hi és gaire freqüent al País Valencià, on hem pogut observar-lo a les localitats valencianes d'Alcubles (el Camp de Túria; VAB 86/1082), Set Aigües (la Foia de Bunyol; VAB 84/1476 i 84/1482), Sinarcas (La Plana de Requena-Utiel; VAB 77/213), Ontinyent (la Vall d'Albaida; VAB 81/816), Vallanca (el Racó d'Ademús; VAB 86/2099), i a la castellonenca de Barraques (l'Alt Palància; VAB 83/716); formant part sempre de diverses comunitats de caràcter arvense. Així, les sigles Cs deuen afegir-se a la relació de *Flora Iberica*.

Fumaria vaillantii Loisel. subsp. **schrammii** (Ascherson) Nyman

Atenent-nos a la informació bibliogràfica que disposem a l'hora d'avui, aquest tàxon no havia estat citat pas al País Valencià. No obstant això, l'hem recollit a les localitats valencianes de La Yesa (els Serrans; VAB 81/360) i Alcubles (el Camp de Túria; VAB 86/1083) i a la castellonenca d'Altura (L'Alt Palància; VAB 87/1083), on es presentava formant part de comunitats de caràcter subnitròfil. D'aquesta manera, a *Flora Iberica*, car que no s'hi considera independent aquest tàxon, deu afegir-s'hi la sigla V a la relació de territoris on n'és present.

MANUEL B. CRESPO & GONZALO MATEO. Departament de Biologia Vegetal. Universitat de València. Dr. Moliner, 50. 46100 Burjassot (València).

NOMENCLATURA D'HÍBRIDS DE *SIDERITIS*

Sideritis x murcica (Font Quer) Romo, **comb. & stat. nov.**

Basion.: *S. x viciosoi* Pau var. *murcica* Font Quer in Real Soc. Esp. Hist. Nat. volumen del cincuentenario; 16 (1921).

S. angustifolia Lag. x *S. incana* L.

nothosubsp. **murcica**

S. angustifolia Lag. x *S. incana* L. subsp. *incana*

var. **aemiliae** (Font Quer) Romo, **comb. nova**

Basion.: *S. x viciosoi* Pau var. *aemiliae* Font Quer in Real Soc. Esp. Hist. Nat. volumen del cincuentenario; 16 (1921).

var. **affinis** (Font Quer) Romo, **comb. nova**

Basion.: *S. x viciosoi* Pau var. *affinis* Font Quer in Real Soc. Esp. Hist. Nat. volumen del cincuentenario; 16 (1921).

var. **stricta** (Font Quer) Romo, **comb. nova**

Basion.: *S. x viciosoi* Pau var. *stricta* Font Quer in Real Soc. Esp. Hist. Nat. volumen del cincuentenario; 16 (1921).

nothosubsp. **viciosoi** (Pau) Romo

Basion.: *Sideritis x viciosoi* Pau in Vicioso in Bol. Soc. Esp. Hist. Nat. 16: 143 (1916).

Sideritis angustifolia Lag. x *S. incana* L. subsp. *sericea* (Pers.) Ball & Heywood.

Després de l'estudi realitzat dels materials del gènere *Sideritis* de l'herbari BC, recol·lectats bàsicament per Pius Font i Quer, creiem que és més correcte el tractament de *S. tragoriganum*

Lag. proposat per FONT QUER (1921, Real Soc. Esp. Hist. Nat. volumen del cincuentenario: 14-17) que el de BORJA (1975, Anales Inst. Bot. Cavanilles 32(2): 145-150).

ÀNGEL M. ROMO. Institut Botànic de Barcelona. Av. Muntanyans s/n. Parc de Montjuïc. 08004 Barcelona.

DOS NOTOTAXONES NUEVOS DEL GENERO *PILOSELLA* HILL (COMPOSITAE) EN LA PROVINCIA DE TERUEL

Pilosella × *tremedalis* G. Mateo, *nothosp. nov.*

(*P. pseudovahlii* × *P. tardans*)

Stolones pauci breves. Scapi monocephali tenui (± 1 mm lati), 5-15 cm longi, dense vel subdense floccosi, laxe pilosa cum pilis albidis tenuibus brevibusque (1-2 mm longis). Folia oblanceolata vel oblongo-spathulata, 5-15 × 40-100 mm, obtusa $\pm$ mucronata, superne viridia laxe pilosa, inferne $\pm$ laxe vel subdense floccoso-cinerea, eglandulosa. Capitula parva vel media (7-10 mm lata), cinereas, dense vel subdense floccosa, laxe pilosa (pilis albis 1-2 mm basi nigrescentibus), laxe glandulosa. Ligulae 9-11 mm, luteae, rubrescentes ad apicem. Achaeonia $\pm 1,5$ mm longa.

Typus: HISPANIA, Orihuela del Tremedal (prov. Teruel) pr. «Ermita del Tremedal», 30TXK1487, ubi leg. G. Mateo in pascuis siccis sabulosis ad 1700 m alt. inter *P. pseudovahlii* et *P. tardans*, 24-VII-1988 (VAB 88/2899).

Por su aspecto y sus caracteres intermedios entre *P. tardans* (Peter) Soják y *P. pseudovahlii* (1) parece tener origen en la introgresión entre ambas especies, con las que cohabita.

Difiere de *P. tardans* por sus estolones más breves, a veces ausentes. Hojas verdosas por ambas caras, provistas de un indumento bastante laxo de pelos estrellados en el envés. Invólucro verdoso, con pelos estrellados más laxos.

De *P. pseudovahlii* difiere por sus escapos simples, de color verde grisáceo, uniformemente cubiertos de pelos estrellados, sin pelos simples ni glandulíferos. Hojas laxamente tapizadas de pelos estrellados en el envés, sin pelos glandulíferos. Invólucro provisto de pelos simples blanquecinos laxos, pelos estrellados medianamente abundantes y pelos glandulíferos muy escasos e inaparentes.

Pilosella × *gudarica* G. Mateo, *nothosup. nov.*

(*P. pseudovahlii* × *P. pseudopilosella*)

Stolones ± 1 mm latis et 2-8 mm longis ($\pm 1/3$ minores quam scapis). Scapi 1- vel 2-cephali, tennes (± 1 mm lati), 5-15 (20) mm longi, inferne glabris vel dilute pilosi, superne floccosi et pilosi cum pilis nigrescentibus 1-4 mm longis. Folia oblanceolata vel oblongo-spathulata, supra viridia laxe pilosa, infra griseo-viridia $\pm$ laxe floccosa, non glandulosa vel laxissime microglandulosa. Capitula parva el media (7-10 mm lata), nigrescentes, laxe floccosa, dense pilosa (cum pilis nigris 2-4 mm longis), non vel laxe glandulosa. Ligulae 12-15 mm, luteae rubrescentes ad apicem. Achaeonia atra 1,7-2 mm longa.

Typus: HISPANIA, Sierra de Gúdar pr. Valdelinares, loco dicto «Collado de la Gitana» (prov. Teruel), 30TYK0073, ubi leg. G. Mateo in pratis humidis supra solibus schistaceis ad 1880 m alt., inter *P. pseudovahlii* et *P. pseudopilosella*, 10-VII-1988 (VAB 88/2972).

Se trata sin duda, como en el caso anterior, de un híbrido interseccional, en este caso entre *P. pseudovahlii* y *P. pseudopilosella*, con los que convive en las localidades en que ha sido detectada.

Difiere de *P. pseudopilosella* por sus estolones habitualmente más breves, sus escapos más cortos y a veces provistos de dos capítulos, que son de menor tamaño. Sus hojas, glaucescentes, presentan en el envés un indumento bastante laxo de pelos estrellados.

De *P. pseudovahlii* difiere por sus escapos casi siempre simples, con largos pelos simples negros relativamente abundantes al menos hacia el ápice. Sus hojas carecen de pelos glandulíferos, o a lo sumo puede observarse alguna microglándula marginal en ocasiones, pero presentan un tapiz (aunque laxo) de pelos estrellados. Los capítulos presentan el involucre cubierto de pelos simples negros de 2-4 mm de longitud, siendo muy raros o nulos los pelos glandulíferos.

Otras localidades: TERUEL: Orihuela del Tremedal, hacia el Caimodorro, 30TXK1285, 1780 m, G. Mateo 24-VII-1988, (VAB 88/3154); Ermita del Tremedal pr. Orihuela, 30TXK1487, 2700 m, G. Mateo 24-VII-1989, (VAB 88/2901).

(1) *Pilosella pseudopilosella* (de Retz) G. Mateo, **comb. nova** Basion.: *Hieracium pseudovahlii* de Retz in Bull. Soc. Bot. Fr. 125: 215 (1978).

GONZALO MATEO. Departament de Biologia Vegetal. Universitat de València. Dr. Moliner, 50. 46100 Burjassot (València).

MOLLUGO CERVIANA (L.) SER. Y *TRIGONELLA OVALIS* BOISS., NOVEDADES PARA LA FLORA VALENCIANA

Mollugo cerviana (L.) Ser. in DC., Prodr. 1: 392 (1824).

VALENCIA: Alzira, La Casella, 30SYJ2733, naranjal sobre suelo arenoso, Carretero, 4-IX-1987 (VALA 6720).

Especie de amplia difusión paleotropical y paleosubtropical que en la Península Ibérica se encuentra diseminada en la mitad septentrional (JALAS & SUOMINEN, Atlas Fl. Eur. 5: 107, 1980) y en algunos puntos del Sur (SAGREDO, Fl. Almería: 114, 1987).

Con esta nueva cita para la Comunidad Valenciana se amplía su distribución en la Península Ibérica, especialmente en su parte oriental, donde prácticamente no hay registros.

En la localidad aquí señalada se encuentra como especie predominante en varios campos de naranjos sobre suelo arenoso compactado y totalmente descalcificado. Le acompañan *Sonchus oleraceus* L., *Portulaca oleracea* L., *Eragrostis barrelieri* Daveau, *Euphorbia prostrata* Ait. y *Amaranthus deflexus* L., todos en escasa proporción.

Trigonella ovalis Boiss., Elenchus 36 (1838).

VALENCIA: Rafelguaraf, 30SYJ2127, naranjal sobre suelo arenoso, Carretero, 16-IV-1988 (VALA 6729).

Especie ibero-magrebí que en España sólo se ha citado en Andalucía y en la provincia de Albacete (CLEMENT & SMYTHIES, Lagasalia 6(2): 244, 1976). Este primer registro para la Comunidad Valenciana supone una ampliación notable hacia la parte septentrional de su área de distribución.

En la localidad aquí indicada solamente hemos encontrado unos pocos ejemplares en un campo de naranjos sobre suelo arenoso descalcificado. Le acompañan, entre otras especies, *Diplotaxis virgata* (Cav.) DC., *Veronica polita* Fries, *Lamium amplexicaule* L., *Euphorbia peplus* L., *Fumaria capreolata* L., *Medicago polymorpha* L., *Arabidopsis thaliana* (L.) Heynh., *Linaria micrantha* (Cav.) Hoffm. & Link, *Poa annua* L. y *Linaria oligantha* Lange.

JOSÉ LUIS CARRETERO. Departamento de Biología Vegetal (Botánica). E.T.S. Ingenieros Agrónomos. Universidad Politécnica. 46020 Valencia.

NOVES LOCALITATS CATALANES D'*EUPHORBIA LAGASCAE* I *PANICUM ANTIDOTALE*

Euphorbia lagascae Sprengel

Sant Llorenç de Montgai, 300 m a., a la via del ferrocarril 31TCG1937, J. A. Conesa 10-IV-1985 (HBIL4501); Camarasa, a la Serra del Monteró, 450 m, en un Mas abandonat sobre margues guixenques, 31TCG2235, J. A. Conesa, 20-V-1988 (HBIL 5234).

És un tàxon conegut de la Península Ibèrica, però que també ha estat assenyalat de Sardenya (SMYTHIES, Englera 3(2): 268, 1984) i de Sicília (PIGNATTI, Fl. Italia 2: 37, 1982) tot i que aquesta darrera citació no ha estat confirmada. Pel que fa referència a la Península Ibèrica la planta es comporta com a segetal o ruderal, tenint el seu òptim en comunitats de l'aliança *Salsolo-Peganion*.

La seva àrea de distribució a la península, com s'observa al mapa, comprèn bàsicament el quadrant SE segons hem pogut deduir a partir de la bibliografia i en examinar els plecs d'herbari dipositats a BC. Recentment, però, ha estat assenyalada per primera vegada a Catalunya a la comarca de la Terra Alta (ROVIRA, Collect. Bot. (Barcelona) 17(1): 103, 1987), localitat aquesta que venia a dibuixar el límit més septentrional conegut de l'àrea de distribució de l'espècie.

La planta, però, no es troba únicament a les comarques del sud de l'Ebre, sinó que les ultrapassa i arriba fins a la comarca de la Noguera, al peu dels primers estreps muntanyencs pre-pirinencs, i on, de moment, cal situar el límit septentrional de l'àrea de distribució del tàxon.

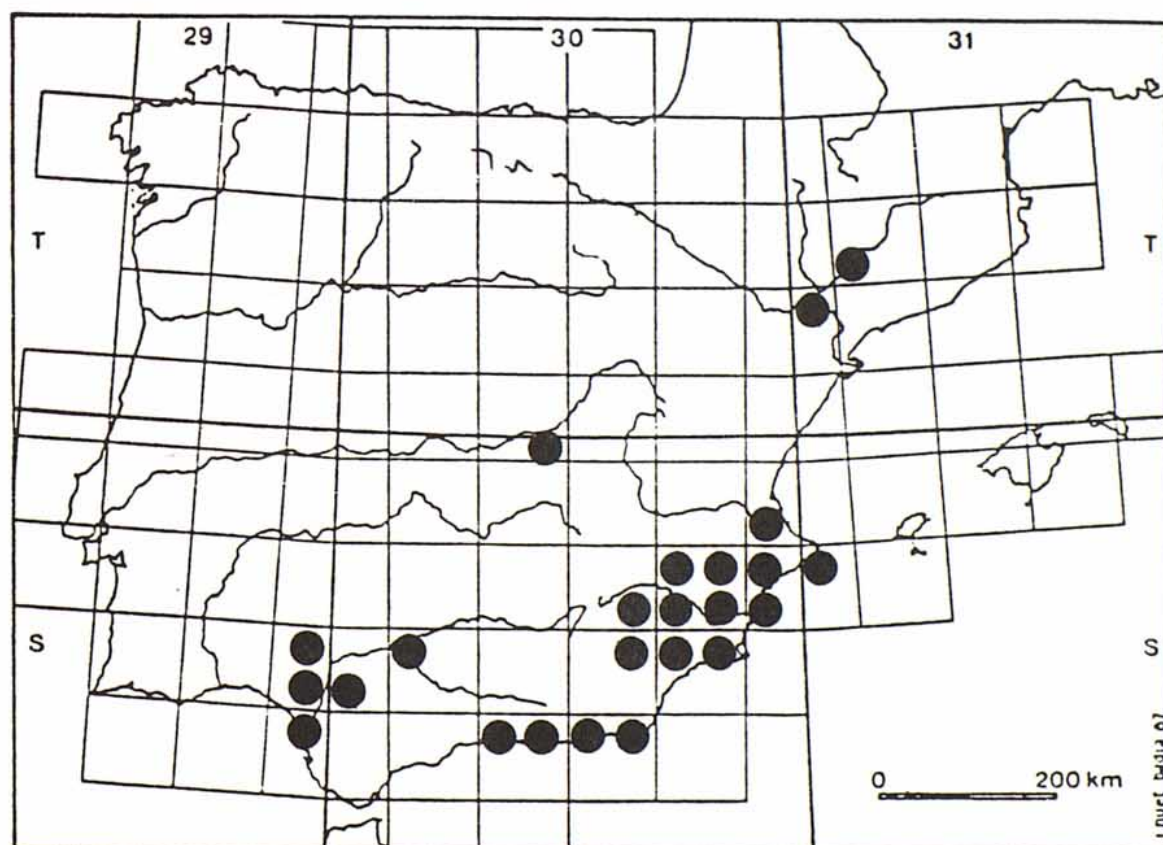

Fig. 1.— Distribució d'*Euphorbia lagascae* Sprengel a la Península Ibèrica.

Panicum antidotale L.

Segrià: Torres de Segre, 100 m. a., marges del riu Segre formant part de la vegetació de riba llacosa de *Xanthio-Polygonetum persicariae*, on era molt abundant, 31TBG9100, J. A. Conesa, 3-IX-1985 (HBIL 4478).

Planta americana citada per primera vegada a la Península Ibèrica per BENEDÍ, C., MOLERO, J. & ROMO, A. M. (Collect. Bot. (Barcelona) 16(2): 388, 1986) de la Poble de Segur al llit de riu Flamicell i de la que ara per ara no coneixem cap més referència bibliogràfica.

J. A. CONESA. Secció de Botànica de l'Institut d'Estudis Ilerdencs. Pl. Catedral, s/n. 25002 Lleida.

NOVES DADES SOBRE LA DISPERSIÓ I L'ECOLOGIA DE *GALINSOGA CILIATA* (RAFIN.) S. F. BLEKE A CATALUNYA

Aquesta composta, originària d'Amèrica del Sud i d'Amèrica Central, que a Catalunya només es coneix de prop de Tordera (ROVIRA, Butll. Inst. Catalana Hist. Nat., 54 (Sec. Bot., 6): 88, 1987), ha estat trobada novament a Catalunya. En aquest cas l'hem poguda recol·lectar a la comarca del Vallès Oriental, prop de Sant Celoni, sobre la riera de Trentapasses, dins el terme municipal de Vallgorguina, a 175 m sobre el nivell del mar. Aquest indret es troba dins el quadrat UTM 31TDG51.

L'hem observada per primera vegada el 25 d'octubre de 1987. En aquella data es trobava en uns redols relativament petits a les vores d'una pista forestal, la qual separa dues masses de vegetació ben diferents. A la part superior, hi trobem una roureda de roure africà (*Carici-Quercetum canariensis*), força estassada. Entre la roureda i la pista, hi podem observar uns fragments de bardissa (*Pruno-Rubion*). A l'altra banda de la pista, el terreny és cobert, successivament, per un falguerar de *Pteridium aquilinum*, una plataneda amb avellaners i, al fons del torrent, una verneda (*Lamio-Alnetum glutinosae*).

L'indret concret on hem herboritzat *Galinsoga ciliata*, no és ombrejat, però tampoc no es troba sotmès a una insolació forta, sinó que es tracta més aviat d'un lloc ben il·luminat, però relativament poc assolellat. El sòl en el qual arrela és de sauló (granodiorita meteoritzada), amb poc humus i força humitat, si més no quan vam veure-la.

L'inventari pres el mes de novembre, i que oferim a continuació, és poc típic, car hi deuen faltar algunes espècies vernals d'aquestes comunitats ruderals, però creiem que és suficient per a mostrar-nos el caràcter general de la vegetació viària d'aquest indret.

Superfície estudiada 4 m², exposició NNW, inclinació 2°, estrat herbaci 0,2 (0,5) m, recobriment 100 %.

Espècie dominant: 3.3 *Galinsoga ciliata*

Característiques de les unitats subordinades de l'ordre *Plantaginetalia majoris* (*Lolio-Plantaginietum majoris* i *Trifolio-Cynodontion*): 1.2 *Poa annua*, + *Plantago major*, + *Taraxacum* gr. *officinale*, 1.2 *Medicago arabica*.

Característiques de les aliances subordinades a l'ordre *Chenopodietalia* (*Chenopodion muralis*, *Silybo-Urticion* i *Hordeion leporini*): + *Xanthium spinosum*, + *Chenopodium album*, + *Phytolacca americana*, + *Rumex pulcher*.

Característiques de l'aliança *Panico-Setarion* i de l'ordre *Solano-Polygonetalia*: + *Digitaria ischaemum*, + *Echinochloa crus-galli*, + *Amaranthus hybridus*, + *Veronica persica*, + *Portulaca oleracea*, + *Solanum luteum*.

Característiques de la classe *Ruderali-Secalietea*: 1.2 *Oxalis* cf. *corniculata*, 1.2 *Stellaria media* subsp. *media*, + *Geranium rotundifolium*, + *Lathyrus* cf. *tuberosus*.

Companyes: 1.1 *Cardamine hirsuta*, + *Pteridium aquilinum*, + *Geranium robertianum* s.l., + *Ajuga reptans*, + *Rubus ulmifolius*, + *Trifolium pratense*, + *Ranunculus bulbosus* s.l., + *Vicia sepium*, + *Geranium* cf. *dissectum*.

Podem remarcar, en primer lloc, que aquest inventari no es pot enquadrar clarament en cap comunitat concreta. Tanmateix, podem apreciar que es tracta d'una comunitat en la qual dominen un conjunt d'espècies pròpies dels indrets viaris, calcigats, poc o molt nitròfils, de tendència força humida i més aviat euro-siberiana (Or. *Plantaginietalia majoris*), ordre que a les terres mediterrànies es troba molt empobrit, i un altre de caràcter més nitròfil, menys humit i, podríem dir, més mediterrani (Or. *Chenopodietalia*). La presència de *Cardamine*

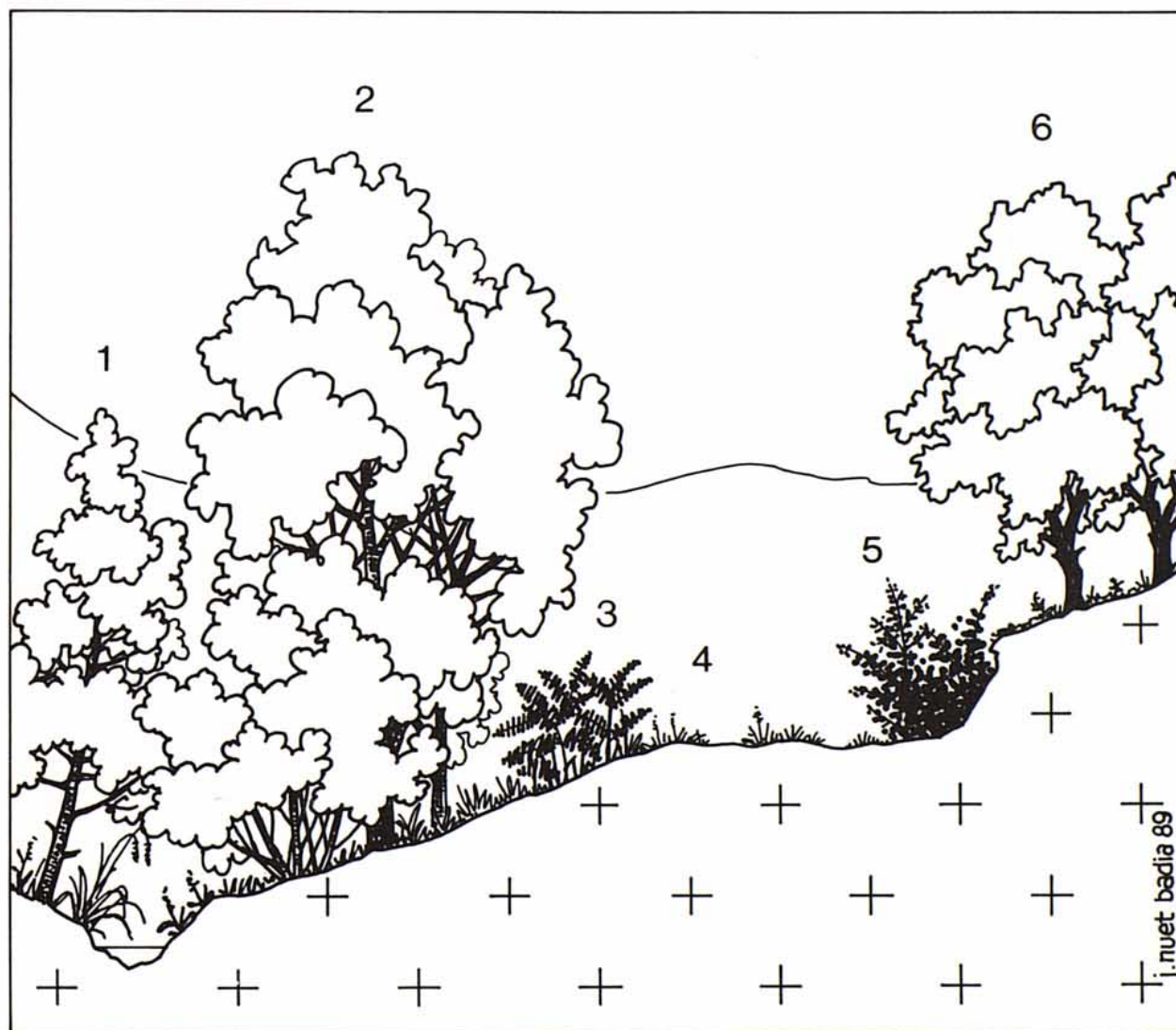

Fig. 1.— Perfil de la vegetació de l'indret on hem descobert *Galinsoga ciliata*.

Hi veiem un rierol vorejat de verneda i avellaners (1), amb una plantació de plàtans (2). Sobre aquesta vegetació de ribera hi ha una pista (4), on trobem *Galinsoga ciliata*. A cada vora de la pista hi ha un falguerar (3) i una bardissa (5), al marge d'una bosc de roure africà (*Quercus canariensis*) (6).

hirsuta, relativament freqüent, ens fa pensar en la possible existència d'alguna comunitat o microcenosi vernal, que a la tardor és impossible de detectar (O. BOLÒS, Collect. Bot. (Barcelona) 12: 63-76, 1981). La relativa disparitat de les espècies companyes, cal interpretar-la com a penetracions escadusseres d'espècies de les comunitats veïnes.

Com es pot comprovar, l'ambient on ha estat trobada *Galinsoga ciliata* és una mica diferent del que ha estat descrit del lloc on va ser trobada per primera vegada a Catalunya. Tanmateix, com passa sempre, aquestes espècies adventícies arrelen en indrets ruderals on la competència de les espècies pròpies del país és molt baixa.

JOSEP NUET i BADIA. Avgda. de Pedralbes, 46, 2n. 08034 Barcelona.

ARUNDINARIA JAPONICA A LES BALEARS

Arundinaria japonica Siebold & Zucc. ex Steudel, Syn. Sp. Gluml., 1: 334 (1855)

MALLORCA: Sóller, Sa Torrentera, vers la Font de S'Olla, 45 m, UTM 31S ED 0389, Toni Frau, 16-IV-1982. Nom vulgar: canya mascle.

Espècie subspontània a l'esmentada localitat, i novetat per a la flora de les Illes Balears.

Aquest tàxon va ésser donat com a novetat per a la Península Ibèrica per ROMO (1986, Collect. Bot. (Barcelona), 16(2): 426-427) de la Catalunya central, comarca de la Selva, on és va trobar l'any 1984. Però aquesta citació no és recollida per CASASAYAS (1989, Flora Al·lòctona Catalana, tesi doctoral, Universitat de Barcelona).

Aquesta gramínia es coneguda de França, KERGUÉLEN (1975, Lejeunia, 75: 24) i d'Itàlia, segons PIGNATTI (1982, Fl. Italiana, 3: 621).

La citació de Mallorca amplia notablement la seva àrea de distribució coneguda.

JERONI ORELL. Victòria, 17. 07100 Sóller, (Balears) & ÀNGEL M. ROMO. Institut Botànic de Barcelona, Avgda. Muntanyans s/n, 08004 Barcelona.

STELLARIO PALLIDAE-CHENOPODIETUM EXSUCCI MOLERO ET BLANCHÉ, NUEVA ASOCIACIÓN DE LA COMARCA DE LOS MONEGROS (VALLE DEL EBRO).

Los montes de la Retuerta de Pina, situados en el corazón de los Monegros, entre Pina y Bujaraloz, constituyen una suave elevación que se alza ligeramente (417 m s.m. en Purburell) sobre la plataforma de Bujaraloz (300 m de altitud media). Información sobre los suelos, clima general y vegetación de este enclave puede encontrarse en los trabajos especializados de BRAUN BLANQUET & O. BOLÒS (Anales Est. Exp. Aula Dei 5. 1957) y TERRADAS (Orsis 2: 71-95. 1986). En las estribaciones septentrionales más abruptas de estos montes, se abren una serie de valles de dirección SE-NW, algunos con desniveles relativamente pronunciados (30-50 m) entre las crestas y los fondos. La maquia arbolada del *Rhamno-Quercetum cocciferae* subas. *thuriferetosum* está, en las vertientes de umbría, magníficamente representada. Su relativa frondosidad, así como el tamaño y buena conservación de los árboles *J. thurifera* y *P. halepensis*, atestiguan la escasa manipulación humana.

En los declives próximos al fondo de estos vales, sobre suelos más profundos y húmedos, la orla del sabinar se pone en contacto con albardinares del *Agropyro-Lygeion* y prados secos del *Thero-Brachypodion*. La densa sombra de las robustas sabinas y la más aclarada de los

pinos sirven de refugio a los rebaños de ovejas y cabras que con sus excrementos nitrifican los suelos. La orientación topográfica al norte, junto al efecto humectante producido por la inversión térmica en los fondos de valle (TERRADAS. l.c.), mantienen el mantillo nitrificado del sotobosque ligeramente húmedo, al menos durante la época primaveral y pre-estival. Estas condiciones permiten que se instalen herbazales subnitrófilos como el que aquí se comenta.

La nueva asociación —fitocenosis terofítica, húmica y escionitrófila— coloniza este medio ecológico, bajo las sabinas y pinos más bajos y densos. La fisionomía de la comunidad viene definida por las características de la asociación *Chenopodium exsuccum* y *Stellaria pallida*, muy abundantes. El fondo florístico reúne una cohorte de terófitos cedidos por las comunidades de contacto (*Agropyro-Lygeion*, *Thero-Brachypodion*), junto a otras especies nitrófilas o escionitrófilas, que deben referirse a la alianza *Geranio-Anthriscion caucalidis* Rivas Martínez 1977. El espectro corológico nos muestra un fondo netamente mediterráneo, muy matizado por el elemento estépico (ibero-magrebino e irano-turaniano), además del endémico, lo que confiere a esta comunidad un elevado grado de singularidad frente a otras asociaciones de la alianza (RIVAS MARTÍNEZ, Anales Inst. Bot. Cavanilles 34(2): 553-570. 1978).

Por el momento, la distribución geográfica de la nueva comunidad se limita a los montes de la Retuerta de Pina, donde se dan condiciones ecológicas muy precisas, difícilmente repetibles en otros enclaves.. Fenómenos semejantes se producen en la vecina Serreta Negra de Fraga, ya en el dominio del *Rhamno-Quercetum cocciferae* subas. *pistacietosum*, de donde se han descrito fitocenosis de fuerte personalidad y de área igualmente reducida (O. BOLÒS Mem. Acad. Cien. Art. Barcelona, 42: 269-313. 1973).

Stellario pallidae - Chenopodietum exsuccum Molero & Blanché, as. nova

N.º de inventario	1	2	3	4	5	6	7
Altitud (m.s.m.)	340	370	375	370	360	365	390
Orientación	N	N	NW	NE	N	N	-
Inclinación	15	15	10	15-20	5	3	-
Recubrimiento (%)	60	80	70	100	70	60	50
Superficie estudiada (m²)	4	6	8	8	6	4	8

Características de asociación

<i>Chenopodium exsuccum</i> (Loscós) Uotila	2.2	3.3	4.4	+	4.4	2.2	1.1
<i>Stellaria pallida</i> (Dumort.) Piré	2.3	4.4	1.1	5.5	3.3	3.3	3.3

Características de alianza (*Geranio-Anthriscion caucalidis*), orden (*Brometalia rubenti-tectori*) y clase (*Stellarietea mediae*).

Galium spurium L. subsp. *aparinella* (Lange)

Rivas Martínez & Castroviejo	1.1	1.1	1.1	3.3	-	+	2.2
<i>Sisymbrium sophia</i> L.	1.1	1.1	2.2	.	1.1	+	+
<i>Sisymbrium runcinatum</i> Lag. ex DC.	+	+	+	+	1.1	.	.
<i>Carduus tenuiflorus</i> Curtis	.	+	.	+	+	+	+
<i>Centranthus calcitrapae</i> (L.) Dufresne	+	+	+	.	.	.	.
<i>Geranium rotundifolium</i> L.	.	+	.	.	.	+	+
<i>Urtica urens</i> L.	.	.	.	.	1.1	.	.
<i>Viola kitaibeliana</i> Schultes	.	+	.	.	.	+	.

Compañeras

<i>Arenaria leptoclados</i> (Reich.) Guss.							
var. <i>minutiflora</i> (Loscos) Molero & Blanché	1.2	3.3	1.1	.	1.1	1.2	1.1
<i>Cerastium pumilum</i> Curtis	+	+	+	+	.	.	.
<i>Centaurea melitensis</i> L.	+	+	+	.	+	+	.
<i>Asterolinon linum-stellatum</i> (L.) Miller	.	1.1	1.1	+	+	.	.
<i>Valerianella multidentata</i> Loscos & Pardo	+	+	+	.	.	.	+
<i>Anagallis arvensis</i> L.	.	.	+	.	+	.	+
<i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'Her.	.	.	+	.	+	.	+
<i>Galium parisiense</i> L.	1.1	2.2	2.2	.	.	.	.
<i>Limonium echiodides</i> (L.) Miller	+	+	.	.	+	.	.
<i>Brachypodium retusum</i> (Pers.) Beauv.	+2	+	.	1.2	.	.	.
<i>Filago pyramidata</i> L.	+	.	.	.	+	.	.
<i>Ajuga chamaepestis</i> L.	.	+	+	.	.	.	.
<i>Thapsia villosa</i> L.	+	+	.	.	.	.	.
<i>Sonchus oleraceus</i> L.	.	.	.	+	+	.	.

Compañeras presentes en un inventario (con + si no se especifica otra cosa): inv. 3: *Dactylis glomerata* L. subsp. *hispanica* (Roth.) Nyman; *Peganum harmala* L. (+2). inv. 4: *Melica ciliata* L.; *Clypeola jonthlaspi* L. inv. 5: *Lappula marginata* (Bies) Gürke; *Lithospermum apulum* (L.) Vahl; *Echium vulgare* L. inv. 7: *Nonnea echiodides* (L.) Roemer & Schultes; *Veronica polita* L.; *Cirsium vulgare* (Savi) Ten; *Artemisia herba-alba* Asso.

Procedencia de los inventarios: Zaragoza, Montes de la Retuerta de Pina. inv. 1, 2 y 3: Val del Carro, al pie de *J. thurifera*; inv. 4: Balsaminosa, al pie de *Pinus halepensis*; inv. 5 y 6: Val de la Graba, al pie de *J. thurifera*; inv. 7: Mas del Guarda, al pie de *Juniperus phoenicea*.

JULIÁN MOLERO BRIONES & CÉSAR BLANCHÉ VERGÉS. Laboratori de Botànica. Facultat de Farmàcia. Universitat de Barcelona. 08028 Barcelona.

OBSERVACIONS FITOCENOLÒGIQUES A L'ILLA DE MALLORCA

Malgrat que el nivell de coneixements fitocenològics de Mallorca és força alt (BOLÒS & MOLINER, Collect. Bot. (Barcelona), 5(3): 699-865, 1958; Vegetatio, 17: 251-270, 1969), BOLÒS & VIGO, Rapp. Comm. Int. Mer Médit., 21(3): 81-82, 1972); encara és possible de reconèixer-hi algunes comunitats ben caracteritzades per llur composició florística i per la peculiaritat dels seus requeriments ecològics. Aquest és el cas de les dues noves associacions que proposem tot seguit.

Aquesta comunicació es va presentar a les primeres Jornades de Medi Ambient a les Illes Balears, dins de l'apartat de descripció estructural dels ecosistemes terrestres.

Arenario bolosii-Euphorbietum maresii ass. nova

Aquesta associació cobreix els vessants exposats al nord de la Serra de Tramuntana, entre 1050 i 1150 m d'altitud; als llocs amb fort pendent 35-45 %. Colonitza les pedrusques calcàries mòbils, formades per pedres petites de 2 a 10 (15) cm.

Es troba dins del domini del *Teucrietum subspinosi* i ocupa els repeus de les cingleres (fig. 1) on, per les característiques litològiques i la dinàmica dels vessants no arriben a desenvolupar-se sols més evolucionats que permetin la instal·lació d'altres comunitats.

Per la seva composició florística, aquesta nova associació s'ha d'incloure dins de l'aliança *Hypericion balearici*. L'inventari tipus fou pres al Puig de Maçanella i correspon la número 1 de la taula I.

TAULA I

Número de l'inventari	1	2
Altitud (m)	1150	1170
Exposició	N	N
Recobriment (%)	30	30
Superfície estudiada (m ²)	20	15
Inclinació (%)	40	35
Característiques de l'associació		
<i>Euphorbia maresi</i>	1.1	1.1
<i>Arenaria grandiflora</i> subsp. <i>bolosii</i>	1.2	1.1
Característiques de l'aliança (<i>Hypericion balearici</i>)		
<i>Helichrysum microphyllum</i>	+	+
<i>Hypericum balearicum</i>	+	+
<i>Rosmarinus officinalis</i> subsp. <i>palaui</i>	.	+
Companyes		
<i>Sesleria insularis</i>	.	+
<i>Festuca</i> gr. <i>ovina</i>	.	+
<i>Teucrium polium</i> subsp. <i>capitatum</i>	.	+
<i>Galium</i> cf. <i>balearicum</i>	+	.

(Característica de l'associació, fora de l'inventari: *Euphorbia fontqueriana*).

Procedència dels inventaris:

1-2. Mallorca, La Maçanella.

Lavandula dentatae-Genistetum acanthocladae ass. nova

Observada als sòls esquelètics dels primers contraforts occidentals i meridionals de la Serra de Tramuntana, colonitza els vessants abruptes i les petites carenes dins del domini de la vegetació de l'*Oleo-Ceratonion*. Substitueix els problemaments de l'*Anthyllido-Teucrietum majorici* amb *Pinus halepensis* (fig. 2). Es troba als costers, llocs oberts i escarpats, exposats al vent i orientats al sud o al l'oest, entre 100 i 200 m d'altitud. Cobreix generalment reduïdes extensions.

Aquesta brolla fa part de l'aliança *Rosmarino-Ericion*. Triem com a inventari tipus de l'associació el número dos de la taula II.

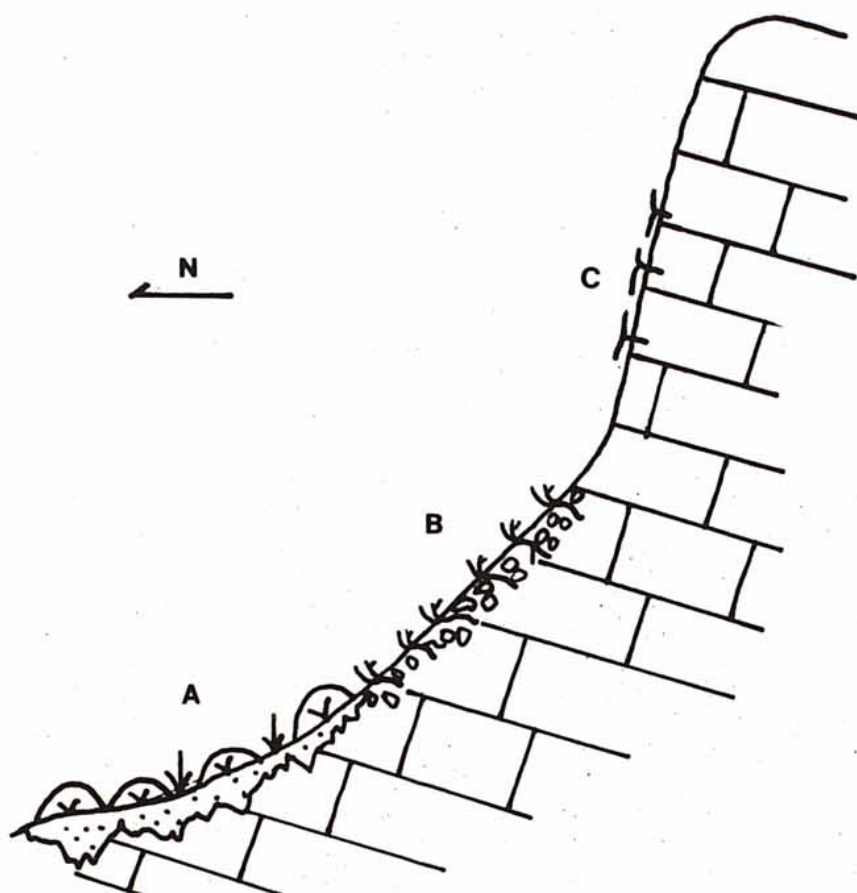

Fig. 1. — Distribució topogràfica de les comunitats vegetals a la part superior de la Maçanella (Mallorca): A *Teucrietum subspinosi* Bolòs & Moliner 1958; B, *Arenario bolosii-Euphorbietum maresii* Romo 1990; C, *Potentillo-Potentilletum balearicae* Bolòs & Molinier 1959.

TAULA II

Número de l'inventari	1	2	3	4	5
Altitud	170	180	160	160	170
Exposició	W	W	SW	W	W
Inclinació (%)	15	20	25	10	10
Recubriment (%)	50	60	80	80	80
Superfície estudiada (m)	40	50	50	40	40
Característiques territorials de l'associació					
<i>Genista acanthoclada</i> subsp. <i>fasciculata</i>	3.4	3.4	3.3	3.3	3.3
<i>Teucrium botrys</i>	+	1.1	1.1	1.1	+
Característiques de les unitats superiors					
(<i>Rosmarino-Ericion</i> , etc...)					
<i>Lavandula dentata</i>	2.2	2.2	3.4	4.5	2.2
<i>Teucrium polium</i> subsp. <i>pii-fonti</i>	2.2	2.2	2.2	2.1	2.2
<i>Rosmarinus officinalis</i>	+	1.1	.	.	.

Introgressives de l'Oleo-Ceratonion

<i>Cneorum tricocon</i>	1.1	1.1	2.3	1.2	1.1
<i>Pistacia lentiscus</i>	1.1	1.1	1.3	3.4	3.3
<i>Phillyrea latifolia</i>	1.1	1.1	1.1	.	.
<i>Olea europaea</i> subsp. <i>sylvestris</i>	.	.	+	.	1.1

Companyes

<i>Brachypodium retusum</i>	+	1.1	+	2.2	2.2
<i>Asphodelus aestivus</i>	1.1	1.1	+1	1.1	1.1
<i>Sedum sediforme</i>	.	+	+	+	+
<i>Asphodelus fistulosus</i>	.	1.1	.	1.1	+
<i>Campanula erinus</i>	.	+	.	+	+
<i>Pipthatherum coerulescens</i>	+	+	+	.	.
<i>Pinus halepensis</i>	.	+	+	.	.
<i>Cistus albidus</i>	+	.	.	.	.

Procedència dels inventaris:

1-5. Mallorca: Puig Saragossa, sobre Santa Ponça.

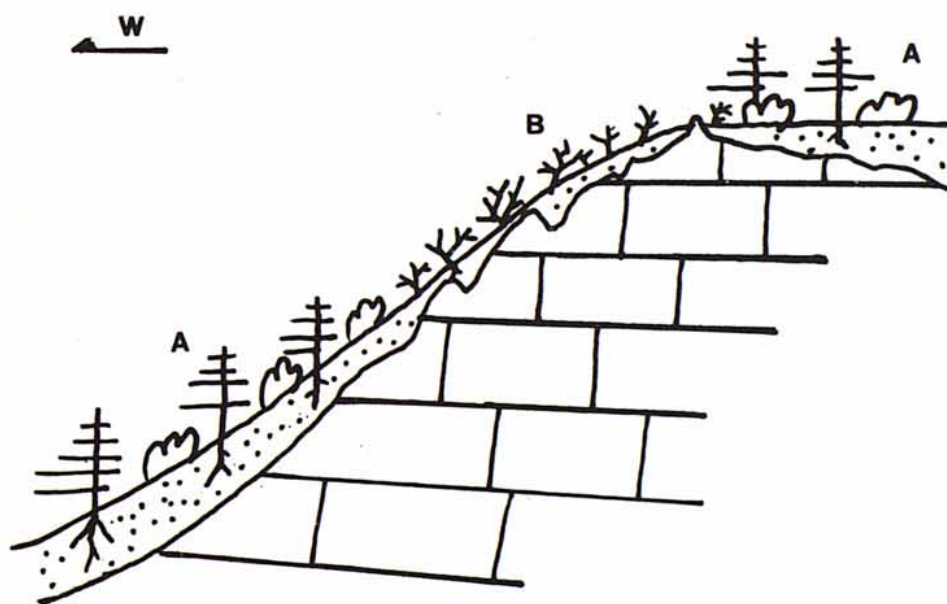

Fig. 2. — Distribució topogràfica de les comunitats vegetals al Puig Saragossa, Sta. Ponça (Mallorca): A, *Anthyllido-Teucrietum majorici* Bolòs & Molinier 1958 amb *Pinus halepensis*; B, *Lavandulo dentatae-Genistetum acanthocladae* Romo 1990.

ÀNGEL M. ROMO. Institut Botànic de Barcelona. Avgda. Muntanyans s/n. Parc de Montjuïc. 08004 Barcelona.